

Szerkesztői jegyzet

Júniusi szombat, nagy a meleg. Két korosodó férfi és egy őszes hajú nő üdvözlí egymást a kissé kihalt Stefánia úton. Tartózkodóak, de szívélyesek. A két férfi hatvan éve nem találkoztott, pedig apai ágon féltestvérek, öt év van közöttük. Méregetik egy kicsit egymást. Utolsó találkozásukkor, a hatvanas évek közepén az idősebbik középiskolába járt, a fiatalabbik meg akkor kezdte meg a felső tagozatot. Meg sem ismernék egymást, ha a fiatalabbnak a nővére (a velük lévő őszes hajú nő) nem szervez találkoztót, és nem mutatja be egymásnak őket. Az idősebb félhosszú nadrágot, feliratos pólót és mezítlábas szandált visel, a fiatalabb frissen vassalt fehér ingben, hosszúnadrágban és zárt cipőben invitálja a többieket az étterem bejárata felé. Közös születésnap köszöntésre és ebédre érkeztek, a pincér az előre foglalt asztalhoz vezetli őket. Az idősebb az asztalfőre ül, ásványvizet rendel. A fiatalabb egy pohár sört kér, majd néhány udvarias mondattal fordul féltestvére felé: – Hogy bírod a meleget? – Bírom, ha kell – válaszolja az. – Milyen volt az utazás? – Elfogadható, de hosszú.

Megjelenik ismét a pincér, hogy felvegye az ételrendelést. Az idősebb bécsi szeletet, a fiatalabb rántott harcsát kér. – Egyéb? – kérdi a pincér. – Uborkasaláta. – Az éppen nincs, de ajánlhatok mást – győzködi a pincér a rövidnadrágot. – Ha nincs az, amit szeretnék, akkor inkább semmit sem kérek – válaszolja.

Megkezdődik a beszélgetés, a fiatalabb kérdez. – Meséj édesanyádról és családjáról! Az idősebb szinte érzelmek nélkül és komótosan belekezd: – A nagyszüleim a 20 század elején, még a Monarchia időszakában Csehországból jöttek Győrbe, mert nagyapámnak könyvelőként a Grab gyárban jó állást és fizetést ajánlottak. A vesztes háború persze rontott az anyagi kilátásokon, de a harmincas évek végére sikerült valódi kispolgári egzisztenciát teremteniük. Önálló házuk lett, amelyben még egy kiadható lakást is kialakítottak. Egyetlen gyermekük, anyám a húszas évek közepén született, és az akkori kispolgári elvárások szerinti neveltetést kapott. Tanítóképzőbe járaták, ahol rajz tehetségével és zongorázni tudásával tűnt ki. Aztán jött a háború, a gyárat hadiüzemmé nyilvánították, nagyapám mentesült a frontszolgálat alól. De a front megérkezésével minden polgári személy is célponttá vált. Életben maradtak, de a háború utáni nélkülözést nem kerülhették el. Nagyapámat meghagyták az állásban, de a nyugdíj-előtakarékosságra befizetett kötvények köddé váltak. Aztán az '50-es évek elején minimális összeggel nyugdíjba küldték, a házuk kiadható lakását is elvették. Anyám a háború időszakában húszévesen, a kor szokásainak megfelelően szeretett volna férjhez menni. De a számításba jöhető férfiak a fronton voltak, és többségük vagy vissza se jött, vagy csak a '40-es évek végén, a fogságban letöltött idő után. 1948-ban nagyapám egyik gyári munkatársa ajánlott egy frissen hazatért 30 év fölötti tanítót férjjelöltnek. A jövőendő ifjú pár szülei, kölcsönösen konstatálva, hogy a kiválasztott jó családból származik, mindent megtettek, hogy a frigy mihamarabb összejöjjön. Anyám is akarta, hiszen már benne volt a korban, és a választott férj – bár a szomszédos faluból, paraszti sorból származott – első generációs értelmiségiként már a fővárosban dolgozott tanítóként. Gyors egyházi esküvő, és a költségek

racionalizálása végett közös lakodalom következett a férj egyik hűgával. Az ifjú pár Budapestre költözött volna, de időzében kitették őket a férj által jogcím nélkül helyreállított budai lakásból. Nagyszüleim pénzzé tették az utolsó családi ezüstöket is, hogy az ifjú pár meg tudja szerezni a belvárosban egy lebombázott lakás megvásárlási jogát. Mondhatni révbe értek, és anyám közben állapotos lett velem. Mire megszülettem, nyilvánvalóvá vált, hogy anyám polgári neveltetése egészen más feleségszerepre készítette fel, mint amit ez a házasság elvárt. A mindennapi tanítás, a házimunka és a kisgyerekeknevelés szorításában anyám kikapcsolt a házasságból. Apámat ez az önérzetében vérig sértette. Olyan indulatok szabadultak el, hogy életük végéig nem is álltak szóba egymással. A válás botrányos körülmények között zajlott. Anyám új párt választott, én a nagyszüleimhez kerültem Győrbe, több mint tíz évre. Apámmal a kapcsolatom ekkortól megszakad, bár a tartásdíjat nagykorúságomig fizette. Persze ő is új családot alapított. Iskolás koromban egyszer-egyszer feltűnt, és kihívatott az igazgatói irodába, hogy a tanulásom felől érdeklődjön. Neki ez volt a legfontosabb. De nekem messze nem. Ott is hagytam két év után a rádiótechnikai középiskolát, és az esztergályos szakmát tanultam ki. Apám nem örült ennek, pedig ma is ezzel a tudással egészítem ki a nyugdíjamat.

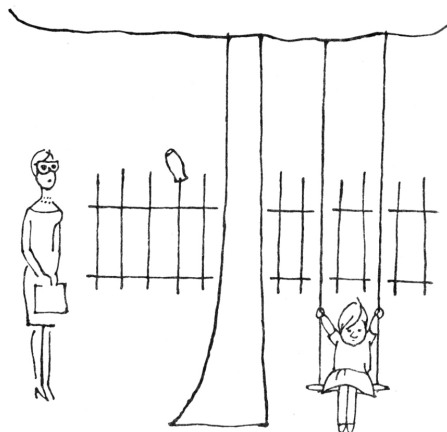
Közben kihozták az ebédet, a történetmesélés egy időre megakadt, de ahogy eltűntek az asztalról a tányérok, folytatódott: – A hetvenes években nagyszüleim meghaltak, belőlem meg igazi lázadó lett. Hosszú haj, cigi, pia és őrzöngésig koncertek. Anyámnál laktam, voltak futó kapcsolataim, de kötöttségre, családra nem vágytam. A nyolcvanas évek második felétől, mint kiállítárendező, szabadúszó lettem. Csak magamnak kellett megfelelnem. Jó pénz – nagy szabadság! Nagyon élveztem. Aztán összejöttem a lánnyal, aki a lépcsőházunkban lakott. Közel húsz évvel fiatalabb volt, és ő is nagyon élvezte a kiállítárendezéssel járó kötetlen és szabad életet. Nem házasodtunk össze, de lett két gyerekünk. Közben anyám meghalt, mi pedig a szaporodó anyagi gondok közepette tíz év együttélés után szétváltunk. A gyerekek nála maradtak – én meg anyagilag lenulláztam magam, leköltöztem egy déli határmenti kis faluba. A szakítás óta eltel 15 év alatt ő felnevelte a gyerekeinket, és külföldre költözött, mostanság ment férjhez egy német pasihoz. Vele és a gyermekeimmel alig van kapcsolatom. A fiam az én zabolátlanságomat örökölte, abbahagyta a középiskolát, és barista egy kávézóban. A lányom érettségije óta egy mult cég alkalmazottja, a barátnőjével él együtt. Ma is abban a kis faluban élek, ahova anno elmenekültem. Semmim sincs, egy új élettárs házában élek, szerény nyugdíjjal. Előbb az italról jöttem le, mostanság már a cigit is féltretem.

A fiatalabb, miközben érdeklődéssel hallgatta féltestvére élettörténetét, figyelte a közös apjukra emlékeztető arcvonásokat: a szájfórákat, a fejtartást, a füleket. Közben azon gondolkodott, hogy féltestvére – miközben teljesen eltemette magában a családi múltját, az ősök elvárásait, és azok tükrében nézve mellékvágányra terelte maga és gyermekei jövőjét –, mindenféle szerepjátszás és kimutatott érzelem nélkül mennyire azonos önmagával.

Az idősebb a fiatalabb élettörténetére alig volt kíváncsi. Fizetésre került sor, mindenki a saját számláját állta. A fiatalabb közben azon morfondírozott, hogy miért érez a lelke mélyén egyszerre rokonszenvet egy sokak szerint semmirekellő életet élő csaknem ismeretlen iránt? Ő, a többdiplomás elismert értelmiségi, rendezett családdal, biztos polgári egzisztenciával. Aki egészen más normarendszerben hisz, aki a polgári tradíció folytatására tette életét, aki helyre akarta tolni a történelem által „kizökkent időt”. Miért nem ítéli el ezt a családját többszörösen megtagadó, tékozló földönfutót? Akinek se egzisztenciája, se senkije, vénségére egy kitarzott életét éli. De mégis, az a természetes önazonosság, a semmi megfelelési kényszer! Értetlenül és némán meredt maga elé.

Az idősebb közben asztalt bontott. Szólt, hogy indulnia kell, mert lekési a csatlakozást. Sebtében elköszönt, és hazaindult. Nem beszéltek meg újabb találkozást, nem cseréltek sem telefonszámot, sem lakcímet. A fiatalabb székhez cövekelve maradt ott kérdéseivel. Mi köt össze és mi választ el minket? Egy apa, két fiú? Egy igen és egy nem? Semmi sem állandó, csak a kétely örök?

Kaposi József

*Az utolsó illusztráció Nagy Katalin Vakarcs vakációja c. könyvéből
(Móra, 1979, 2. kiad., 110. o.). Réber László rajza*